

**DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT**

Justis-, beredskaps- og innvandringsministeren

Stortinget - Justiskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
18/6265 – EVHE

Dato
18.12.2018

Representantforslag fra Justiskomiteen om tiltak mot kriminelle gjenger og organisert kriminalitet - Dokument 8:39 S (2018-2019)

Jeg viser til brev 27. november 2018 hvor Justiskomiteen ber om Justis- og beredskapsdepartementets uttalelse i forbindelse med at følgende sak er til behandling:

Dokument 8:39 S (2018-2019) Representantforslag om tiltak mot kriminelle gjenger og organisert kriminalitet.

Bekjempelse av kriminelle gjenger og organisert kriminalitet har høy prioritet. Det er helt uakseptabelt at kriminelle gjenger får utvikle seg og skape utrygghet i enkelte nærmiljøer og bydeler. Justis- og beredskapsdepartementet ba på forsommeren i år Politidirektoratet, Riksadvokaten og Sekretariatet for konfliktrådene om å foreslå tiltak på kort og lengre sikt for å forebygge og bekjempe gjengkriminalitet. Dette har vært viktig, for å få en god beskrivelse av utfordringsbildet. Enkelte tiltak er allerede fulgt opp i statsbudsjettet for 2019. Andre tiltak vil kreve regelverksendringer.

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2019 at det settes av 50 mill. kroner til en særskilt innsats mot ungdomskriminalitet og gjenger. Dette gjøres ved å styrke barnevernet, konfliktrådene og politiet. Innsatsen skal særlig knyttes til områder hvor man har sett særskilte utfordringer det siste året. Samtidig skal innsatsen mot de etablerte kriminelle gjengmiljøene og bakmenn intensiveres gjennom en styrking av Kripos og Økokrim. Disse nasjonale miljøene har særskilt kompetanse knyttet til den alvorlige og organiserte kriminaliteten, den profittmotiverte kriminaliteten og internasjonal kriminalitet.

I statsbudsjettet for 2019 foreslås også videreføring av midlene til den særskilte politiinnsatsen i Oslo sør (30 mill. kroner) og Oslo indre øst (7 mill. kroner). Midlene skal særlig benyttes til forebyggende innsats og forhindre rekruttering til kriminelle gjengmiljøer. Disse midlene skal sees i sammenheng med øvrige midler bevilget til områdesatsingene i samarbeidet mellom staten og Oslo kommune.

Departementet har mottatt flere forslag til tiltak som vil kreve regelendringer. Dette er mange av de samme forslagene som representantene foreslår. Departementet vurderer behovet for endringer i straffeloven. Blant annet mener jeg at det er behov for å utrede en bestemmelse i straffeloven som rammer deltakelse i eller rekruttering til en kriminell organisasjon. En slik bestemmelse er allerede inntatt i straffeloven § 136 a for så vidt gjelder deltakelse m.m. i en terrororganisasjon. Det tas sikte på å komme i gang med en ekstern utredning allerede tidlig på nyåret. Jeg deler ønsket om at eventuelle behov for nye bestemmelser og endringer skal dekkes raskt, men må likevel understreke at vi må få frem et forsvarlig beslutningsgrunnlag basert på grundige vurderinger. Det er viktig at vi har regler som treffer og virker etter hensikten. De tidsfristene som representantforlaget legger opp til, er ikke forsvarlige. Jeg er sikker på at det ikke er Stortingets ønske at det skal fremmes forslag som ikke er tilstrekkelig utredet. Foreløpig er det for tidlig å si hvorvidt det skal foreslås regelendringer, og når det eventuelt kan fremmes en lovproposisjon for Stortinget.

Jeg ønsker å styre politiet på et overordnet nivå gjennom tildelingsbrev og styringsdialog. I politidistriktene må det være opp til den enkelte politimester å disponere distriktets ressurser på en måte som gir best mulig kriminalitetsbekjempelse. Gjennom politireformen er det gjort en rekke strukturelle og innholdsmessige endringer for å legge til rette for at politiets samfunnsoppdrag skal kunne løses bedre enn før, herunder å bekjempe alvorlig organisert kriminalitet.

Forebygging implementeres som politiets primærstrategi på tvers av virksomhetsområder og overfor alle typer kriminalitet. Politidirektoratet har i samarbeid med Riksadvokaten utarbeidet en handlingsplan for løft av etterforskningsfeltet. Videre styrkes arbeidet med etterretning og kunnskapsbasert politiarbeid. Organisering av de nye politidistriktene skal sikre bedre vilkår for samhandling og bruk av fagmiljøer, spisskompetanse og metoder.

Videre ser jeg med interesse at Riksadvokaten varsler en nasjonal gjenginnsats gjennom at arbeidet løftes inn i det såkalte Samordningsorganet.

Som en del av kriminalitetsbekjempelsen må vi også ramme den profitten miljøene skaffer seg fra kriminalitet, gjennom inndragning. Det skal vurderes forslag til regelverksendringer som kan bidra til mer effektiv inndragning. Jeg er tilfreds med at

Riksadvokaten har gitt føringer for innsatsen med inndragning gjennom sitt mål- og prioriteringsskriv.

Av sikkerhetsmessige hensyn vil det ikke være riktig å legge opp til en rapportering til Stortinget om bruken av dataavlesing overfor kriminelle gjengmiljøer. En slik rapportering vil kunne ødelegge for politiets arbeid, fordi blant annet metoder og innhentingsmuligheter blir kjent.

Det er avgjørende for arbeidet med å redusere kriminalitet at det er et forsvarlig sikkerhetsnivå i fengslene, tilpasset den risikoen man mener den innsatte utgjør. Sikkerhet i fengslene stiller krav til kommunikasjonskontroll, kontroll av besøkende og vurderinger av hvem som kan sone sammen. Sikkerhet for samfunnet krever gode vurderinger ved innvilgelse av permisjoner, overføring til soning på annet sikkerhetsnivå og prøveløslatelser. Jeg understreker at sikkerheten for ansatte, innsatte og samfunnet alltid skal prioriteres. Dette er noe vi tar på største alvor. Det er Kriminalomsorgsdirektoratet som best kan vurdere sikkerhetsmessige forhold i kriminalomsorgen og behovet for konkrete tiltak. Jeg har tillit til at kriminalomsorgen, opprettholder et godt og forsvarlig sikkerhetsnivå i fengslene.

Mindreårige som begår lovbrudd skal møte et annet straffegjennomføringsregime enn voksne. I tråd med Barnekonvensjonen skal fengselsstraff kun benyttes i helt spesielle saker der andre alternativer er vurdert og funnet utilstrekkelig. På denne bakgrunnen innførte regjeringen i juli 2014 en ny straffart for barn under 18 år som har begått gjentatt eller alvorlig kriminalitet - ungdomsstraff. Ungdomsstraff er ment som et alternativ til ubetinget fengselsstraff og, i enkelte tilfeller, samfunnsstraff. Reaksjonen bygger på prinsipper om gjenopprettelse. I et ungdomsstormøte utformes en ungdomsplan som den unge lovbrøyteren forplikter seg til å følge. Et oppfølgingsteam følger ungdommen gjennom straffegjennomføringsperioden, som kan være fra seks måneder til to år, i noen tilfeller inntil tre år.

Når ungdommen bryter vilkårene for straffegjennomføringen, må man se på hva som er årsaken til det. Bruddene kan være av ulik art; brudd på den fastsatte ungdomsplanen eller nye lovbrudd. Ved alvorlige brudd må det legges opp til at den subsidiære fengselsstraffen skal gjennomføres. Saken sendes da tilbake til domstolen, som tar stilling til dette.

Samtidig med ungdomsstraffen ble det også innført en annen reaksjon – ungdomsoppfølging. Denne kan benyttes i saker hvor det er begått mindre alvorlig kriminalitet, og kan gis for inntil et år. For denne reaksjonen er det ikke en subsidiær fengselsstraff.

Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er i fortsatt i en implementeringsfase, og

reaksjonsformene evalueres av Nordlandsforskning. Evalueringen som slutføres i 2019, vil bli fulgt opp på egnet vis, herunder med eventuelle forslag til regelverksendringer.

Ungdomsenhetene i kriminalomsorgen er fengsler for ungdom i alderen 15 til 18 år. Vi har i dag to ungdomsenheter med til sammen 8 plasser. I ungdomsenheten sitter ungdom som har begått meget alvorlige straffbare handlinger. Det foreligger ikke planer om å utvide ungdomsenhetene.

Barnevernets praksis for barn under 15 år hører under barne- og likestillingsministerens ansvarsområde. Hun har gitt følgende uttalelse:

Barn som har vist alvorlige atferdsvansker, blant annet ved alvorlig eller gjentatt kriminalitet, kan bli plassert på barnevernsinstitusjon for behandling.

Barnevernstjenesten kan treffe vedtak om plassering på institusjon dersom barnet og foreldre samtykker til oppholdet, jf. § 4-26, eller fremme sak for fylkesnemnda om tvangsplassering, jf. § 4-24. Dette gjelder også barn under 15 år. I løpet av 2016 var det totalt 27 barn under 15 år på barnevernsinstitusjon med hjemmel i § 4-24 og § 4-26. I løpet av 2017 var antallet 21 barn. Dette er i hovedsak barn mellom 14 og 15 år.

Fylkesnemnda kan treffe vedtak om tvangsplassering for inntil 12 måneder dersom det er trolig at det foreligger behov for mer langvarig behandling. I særlige tilfeller kan plasseringstiden forlenges med ytterligere 12 måneder, jf. § 4-24 annet ledd. Vurderingstemaet for en forlengelse er om barnet kan gis ytterligere hjelp for de problemene som lå til grunn for atferden forut for plasseringen.

Bakgrunnen for tidsbegrensningen er hensynet til barnas rettssikkerhet. Tvangsopphold på barnevernsinstitusjon er et svært inngripende tiltak. Det er i barnevernloven og rettighetsforskriften gitt utvidet adgang å begrense blant annet muligheten for besøk, bevegelsesfriheten og bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler. Det er derfor nødvendig å ha en klar tidsramme for tvangsopphold i barnevernsinstitusjon på grunn av barnets atferd. Behandlingen kan likevel fortsette etter 2 år dersom barnet samtykker til det, jf. § 4-26.

Barnevernstjenesten har et spesielt oppfølgingsansvar overfor barn med atferdstiltak. Barnevernstjenesten skal løpende følge med på barnets omsorgssituasjon og utvikling, og vurdere om det er nødvendig med endringer eller ytterligere tiltak for barnet, jf. § 4-28. Barnevernstjenesten skal også vurdere tiltaket på nytt når plasseringen har vart i seks måneder, jf. § 4-24 annet ledd. Ved utskrivning fra institusjonen, er det viktig at barnevernstjenesten har vurdert og planlagt den videre oppfølgingen av barnet. Dersom barnet fortsatt har behov for hjelp fra barnevernet, kan barnevernstjenesten iverksette nødvendige hjelpetiltak hvis foreldrene samtykker, eller

fremme sak for fylkesnemnda om pålegg av hjelpetiltak. Barnet kan også ha behov for bistand og oppfølging fra andre tjenester, som for eksempel barne- og ungdomspsykiatrien og PP-tjenesten.

En tvangsplassering av barn har i seg selv ingen verdi. Det viktige er at barn som viser alvorlige atferdsvansker får forsvarlig omsorg og behandling av barnevernet. Barneverninstitusjonene er kvalitetssikret og godkjent for bestemte målgrupper og skal ha en formulert målsetting for sin faglige virksomhet. Metoder som anvendes ved institusjonen skal være faglig og etisk forsvarlige, tilpasset institusjonens målgruppe og målsetting å være forankret i allment anerkjent fagteori. Det er helt sentralt at barna som er på barneverninstitusjon får et godt behandlingstilbud som er tilpasset det enkelte barns behov. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har startet arbeidet med å utvikle faglige anbefalinger og standardisert forløp for behandlingsinstitusjoner for målgruppen med rus- og atferdsproblemer. Behandlingsforløpet skal være oversiktlig og samtidig fleksibelt, slik at det kan tilpasses til den enkelte ungdoms behov. Forløpet skal gi rom for brukermedvirkning og for nødvendig samarbeid og samordning med andre tjenester, spesielt skole og helse. Målene for behandlingen og oppholdet skal tydelig fremgå. Det standardiserte forløpet skal implementeres i 2019/2020.

Jeg har vurdert at det ikke er hensiktsmessig å innføre et særskilt forbud mot macheter. Etter min vurdering er forbudet etter straffeloven § 189 mot blant annet å bære kniv på offentlig sted, supplert med de særskilte hjemler som politiet har etter politiloven § 7 a til visitasjon, et tilstrekkelig grunnlag for å kunne avdekke og reagere på ulovlig bevæpning.

Uttrykket «machete» har ikke et entydig og presist innhold, og det vil by på krevende avgrensninger eller fritaksordninger å innføre et forbud eksempelvis mot kniver med en nærmere angitt bladlengde. Jeg ønsker derfor ikke å foreslå en regulering av dette. Spørsmål om registrering av saker i politiets straffesakssystem (STRASAK) er til vurdering i departementet.

Det er etablert rapporteringsordninger for politiets bruk av kommunikasjonskontroll mv. Jeg ser at mer detaljert rapportering kan komme i strid med behovene for å bevare konfidensialitet om pågående og fremtidig politiarbeid.

Når det gjelder opprettelse av eget exit-program for gjengkriminelle, så er dette ikke foreløpig vurdert som hensiktsmessig. Snarere enn å legge opp til et standardisert nasjonalt program, vil jeg fremheve betydningen av at oppfølgingen skjer lokalt og at den er individuelt tilpasset den enkelte.

Gjennom statsbudsjettet for 2019 gis det et stort løft til arbeidet med å forebygge og bekjempe gjengkriminalitet. Hjelp til å bryte ut av gjengmiljøet vil kunne være en del av dette arbeidet. For øvrig nevner jeg at politiet allerede rår over beskyttelsestiltak for

personer som av ulike årsaker utsettes for vold eller trusler, slik som hemmelig
adresse/relokalisering, voldsalarm, adressesperre og i ytterste konsekvens ny identitet.

Med hilsen

Tor Mikkell Wara